

ЛЕКЦИОНЕН ЦИКЪЛ „ПОКРАЙНИНИТЕ – В ИСТОРИЯТА, ЛИТЕРАТУРАТА И ТРАДИЦИИТЕ НА ПОЛЯЦИТЕ“ НА ПРОФ. ЯН МАЛИЦКИ

След като през 2016 г. бе удостоен с едно от най-високите отличия на Софийския университет – почетния знак „Св. Климент Охридски“ със синя лента, полският историк и съветолог проф. Ян Малицки посети отново България, за да изнесе цикъл от шест лекции пред студентите от специалността Славянска филология. Видният изследовател и директор на Центъра за Източна Европа към Варшавския университет е автор, съавтор и редактор на много публикации в областта на изследванията на Европейския изток, като преди промените от 1989 г. издава независимото списание „Obóz“ и е учредител на нелегалния Институт за Източна Европа (1983–85 г.). Ян Малицки е и учредител и главен редактор на тримесечното издание „Przegląd Wschodni“ (от 1991 г.); а също така е носител на престижни отличия като Командорски кръст на Ордена на възродена Полша (2009 г.), медал „25 години независима Украйна“ (2016 г.) и почетна грамота от министъра на културата на България (2008 г.)¹.

По покана на Полския институт в София и на Факултета по славянски филологии на Софийския университет проф. Малицки гостува в София в края на 2017 и началото на 2018 г. и изнесе цикъл лекции на тема „Покрайнините в историята, литературата и традицията на поляците“. По време на срещите си с българските студенти лекторът представи явлението пограничност и присъствието на източните територии на някогашна Полша (т.нар. *kresy*) в полската история и култура. Всяка една от лекциите беше посветена на различен аспект, свързан с покрайнините – на какво се дължи интересът на поляците към Изтока в исторически план, какво е отношението на полския народ към съседните народи, как се заражда и кога навлиза терминът „покрайнини“, както и как тази реалия е представена в литературата, изобразителното изкуство и киното, а също и в политиката в различни етапи от историята на страната.

---

¹ Биографичната информация за проф. Ян Малицки е взета от страницата на Полския институт в София.

Имайки предвид бурното и драматично минало на тези територии, които в продължение на векове са били част от Полско-литовската жечпосполита, проф. Малицки проследи как в различни исторически периоди под влиянието на политически или дипломатически фактори са се формирали и променяли отношенията между поляците и съседните им източни народи, както и кои територии са възприемани от поляците като погранични. Освен това полският учен проследи как се е формирал митът за източните покрайнини и в своите лекции обърна внимание на силното присъствие на този образ в общественото и културното пространство, след като понятието „*kresy*“ в неговия съвременен смисъл се появява преди почти два века в рицарската рапсодия „Мохорт“ на поета Винценти Пол.

В лекциите си Ян Малицки представи и как изкуството борава с пограничните територии, последователно разглеждайки литературата, изобразителното изкуство и киното. Присъствието на топоси, свързани с тези пограничия, е значимо в полската култура от последните два века, имайки предвид например факта, че романтичната литература от XIX в. е изключително свързана с това пространство. Тук освен това е важно да се посочи, че двама от т.нар. поети пророци, Адам Мицкевич и Юлиуш Словацки, са родени именно там, а една от най-важните романтически художествени школи е именно украинската с такива ключови представители като Антони Малчевски, Северин Гошчински и Юзеф Богдан Залески. В своята лекция за литературата, свързана с източните покрайнини, проф. Малицки спомена и по-съвременни произведения, препращащи към историята на XX в., създадени от автори като Зофия Косак, Владзимеж Одойевски, Станислав Свяневич, Юзеф Чапски, Густав Херлинг-Груджински, Януш Заводни, Владислав Виелхорски и Владислав Буковински.

След като представи пред студентите по полска филология литературното наследство, Ян Малицки обърна внимание и на изобразителното и кинематографското творчество, свързано с полските източни покрайнини. Гостът на Софийския университет разгледа филмите на режисьори като Йежи Кавалерович с екранизацията по романа на Юлиан Стрийковски „Аустерия“ (1983 г.), Януш Заорски с неговата „Полска сибериада“ (2013 г.) и Йежи Хофман с екранизацията му по историческите романи на Хенрик Сенкевич. Също така лекторът показа пред своята аудитория значими творби на

изобразителното изкуство, вдъхновено от източните креси – като картините на Юзеф Зимлер („Смъртта на Барбара Радживилувна“), Александър Сохачевски („Сбогуване с Европа“) или литографиите на Наполеон Орда.

Цикълът от лекции завърши с различните политически визии за покрайнините и как полската държава традиционно се отнася към това пространство, проследявайки държавническите концепции, свързани с изтока още от времето на Ягелонската династия до съвременното ни. С финала на лекционния си цикъл проф. Малицки подчерта, че тези територии са неразривно свързани с историята на страната от векове и представляват изключително важен елемент от полската култура, бъдещ интерес и провокиращ дискусии и днес.

Кристиян Янев